

KRAJOWA RADA IZB ROLNICZYCH

Adres do korespondencji:
Parzniew, ul. Przyszłości 5, 05-804 Pruszków tel. 881 939 421
e-mail: sekretariat@krir.pl
www.krir.pl

KRIR/JM/ 154 /2021

Warszawa, 15.02.2021 r.

Pan Grzegorz Puda

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Szanowny Panie Ministrze,

Zarząd Krajowej Rady Izby Rolniczych w związku z konsultacjami publicznymi projektu Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej dotyczącego okresu 2023-2027, pragnie podziękować za przygotowanie ww. projektu, który nakreśla kształt przyszłej polityki rolnej Unii Europejskiej i Polski. Projekt budzi wielkie nadzieje, jak również stwarza wiele obaw związanych z przyszłością wielu gospodarstw rolnych. Wszelkie propozycje zawarte w projekcie wiążą się ze zwiększonymi kosztami, a projekt Wspólnej Polityki Rolnej nie przewiduje zwiększenia środków. Projektowane działania mogą spowodować, że zabraknie wsparcia dla gospodarstw towarowych, produkujących swoje nadwyżki na eksport oraz zapewniające Polsce bezpieczeństwo żywnościowe. Wdrożenie projektu Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej w obecnym kształcie, może spowodować zachwianie bezpieczeństwem żywnościowym oraz odwróceniem sytuacji eksportowej żywności. Dlatego czujemy się w obowiązku zgłosić następujące uwagi do przedstawionego projektu dokumentu.

1. Ad. 4.1. Definicje i wymagania minimalne:

- Brak jest definicji rolnika.

2. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności:

- Zgodnie z projektem płatność będzie przyznawana tylko dla gospodarstw o powierzchni od 3 do 50 ha. Takie rozwiązanie spowoduje sztuczne dzielenie gospodarstw. Proponujemy przyznać płatność dla wszystkich gospodarstw, jak to ma miejsce w bieżącym okresie programowania oraz zwiększyć obszar kwalifikujący się do wsparcia do 50 ha lub proponujemy regionalizację tej płatności.

Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Ekoschemat – praktyki korzystne dla środowiska i klimatu: patrząc na ilość praktyk do wyboru wydaje się, iż każdy rolnik znajdzie odpowiednią praktykę dla gospodarstwa. Jednak po zapoznaniu się z poszczególnymi wymaganiami, większość jest nie do przyjęcia. Zaproponowane praktyki nie tylko spowodują zwiększenie środków ochrony roślin, ale wpłyną na nadmierne przesuszanie gleby, zubożenie warstwy próchniczej oraz rozwój patogenów. Są one sprzeczne z właściwymi praktykami rolniczymi oraz z celami interwencji, które mają wspierać zrównoważony rozwój i wydajne gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze. Dodatkowo przy większości pakietów płatność będzie przyznawana do działek, na których dany ekoschemat jest realizowany. Tylko w dwóch przypadkach płatność będzie przyznawana do całego gospodarstwa (opracowanie planu nawozowego oraz korzystna struktura upraw). Płatność winna być przyznawana do wszystkich gruntów ornych deklarowanych do płatności bezpośrednich, jak to ma miejsce obecnie, przy płatnościach za zazielenienie. Dodatkowo zdaniem samorządu rolniczego należy wprowadzić praktyki jakie obowiązują w obecnym okresie – zazielenienie (dywersyfikacja upraw, EFA – międzyplony i siew roślin wysokobiałkowych).

Uwagi do poszczególnych praktyk w ramach ekoschematów:

- **Obszary z roślinami miododajnymi.** Należy umożliwić siew jednego gatunku rośliny miododajnej oraz znieść termin zbioru, który to należałoby uzależnić od rodzaju uprawianej rośliny i terminu zakończenia kwitnienia, np. facelia kwitnie do połowy lipca, gryka natomiast do połowy sierpnia. Rozwiązanie takie umożliwiłoby dokonanie zbioru nasiona w odpowiednim terminie. Należy ustalić degresywność powierzchni na gospodarstwo, aby nie doszło do nadmiernego obsiewania użytków rolnych. W ramach tej praktyki powinna być również dopłata do lasów, ponieważ stanowią również pożytek dla pszczoł.
- **Zimowe pożytki dla ptaków.** Założenie praktyki w takiej formie jest nie do przyjęcia! Brak zbioru zasianych roślin w danym roku jest sprzeczne zasadami pracy rolnika! dodatkowo w związku z brakiem możliwości stosowania środków ochrony roślin może doprowadzić do znacznego zachwaszczenia pola. Prawdziwi rolnicy nie będą korzystać z tego ekoschematu, natomiast będzie stanowiło do podstawę do nadużyć przez „pseudorolników”. Wnioskujemy więc o wykreślenie tej praktyki.
- **Ekstensywny wypas na TUZ.** Należy wprowadzić regionalizację, na obszarach górskich i podgórskich obsada zwierząt 0,1-1,5 DJP, a w pozostałych obszarach 0,5-2,5 DJP. Problem

nadwyżki azotu powinien być rozwiązany tak jak do tej pory na podstawie planu nawozowego oraz umów na odbiór obornika czy gnojówki. Jeśli baza paszowa oparta jest głównie o kukurydzę, a obornik i gnojowica są sprzedawane do innego gospodarstwa lub do biogazowni to w takim przypadku nie ma potrzeby ograniczania DJP do 1,5/ha.

- **Zielone ścierniska.** Zaproponowana praktyka nie spełnia celu. Brak uprawy ściernicka powoduje nadmierne zachwaszczenie oraz przesuszenie gleby. Resztki poźniwne stają się źródłem zarodników grzybów oraz innych patogenów, które będą wpływać na sąsiadujące uprawy. W przypadku zakazu stosowania środków ochrony roślin i innych zabiegów agrotechnicznych po zbiorze rośliny uprawianej w plonie głównym - niewykonanie zespołu uprawek poźniwnych, bezpośrednio po okresie zbioru roślin zbożowych lub mieszanej zbożowo-strączkowych spowoduje przesuszenie gleby w procesie parowania. Nasiona chwastów oraz roślin uprawianych w plonie głównym nie będą posiadały odpowiednich warunków do wschodu co spowoduje kompensację nasion roślin niepożądanych w glebie i w konsekwencji konieczność zwiększenia stosowania środków ochrony roślin w celu eliminacji roślin konkurencyjnych do plonu głównego w roku następnym. Godzi to w zasady integrowanej produkcji rolnej. Oraz ograniczania stosowania środków ochrony roślin. Należałoby raczej też zamienić na zapis, w którym po zbiorze rośliny uprawnej była konieczność wykonania uprawy poźniwnej co spowoduje zaprzestanie procesu parowania, pozwoli na wschody chwastów, oraz umożliwi uprawę gleby na wiosnę. Ograniczy to także parowanie dzięki warstwie mulczu, a także pomniejszy ilość chwastów w plonie głównym rośliny następczej. Brak wykonania orki zimowej powoduje szybszy spływ wody z opadów oraz brak zatrzymania wody roztopowej.
- **Międzyplony ozime-** brak uwag.
- **Wsiewki śródplonowe** – brak uwag.
- **Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia.** Brak definicji narzędzia FaST. Należy wprowadzić obowiązek badania gleby co 5 lata, co umożliwi odpowiedni dobór nawożenia do zasobności gleby i potrzeb roślin. Ponadto, należy rolnikom umożliwić samodzielne układanie planów nawozowych, ponieważ posiadają oni odpowiednie wykształcenie i środki w tym zakresie.
- **Korzystna struktura upraw.** Wskazany % udziału roślin jest nie do przyjęcia. Praktyka przewiduje siew roślin zwiększających ilość próchnicy w ilości co najmniej 25 % w strukturze zasiewów – należy podać katalog roślin.

W sprawie udziału roślin zwiększających ilość próchnicy proponujemy wpisanie wskaźnika

10%. W obecnym programie rolno-środowiskowo-klimatycznym, pakiet 1.1. W rolnictwie zrównoważonym jednym z wymogów jest to, że udział zbóż w strukturze zasiewów nie może przekroczyć 66 %. Program ten został uznany za przyjazny środowisku oraz klimatowi, zatem nie należy jeszcze zmniejszać % ilości siewu zbóż w gospodarstwie.

- **Prowadzenie zrównoważonego gospodarowania na wszystkich użytkach rolnych w gospodarstwie** – należy wprowadzić regionalizację i wprowadzić dla obszarów górskich i podgórskich 0,1-1,5 DJP, a dla pozostałych 0,5-2 DJP.
- **Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślinnej** - brak uwag.
- **Praktyki ograniczające emisję amoniaku.** Potwierdzenie, iż obornik został przyorany w ciągu 4 godzin, będzie leżało po stronie rolnika za pośrednictwem stosowanej aplikacji. Zdaniem samorządu rolniczego rolnik jest zbyt mocno obciążony dodatkowymi obowiązkami, zwłaszcza, że nie wszyscy korzystają biegle z aplikacji internetowych, ponadto dostęp do Internetu nie jest zapewniony na terenie całego kraju. Ponadto wykonanie ww. praktyki powinno być potwierdzone oświadczeniem rolnika. Przyoranie obornika na gruntach ornych w ciągu 4 godzin od aplikacji może być niewykonalne. Proponujemy o wydłużenie do 12 godzin możliwości przyorania obornika w okresie 15 kwietnia do 15 września, a w pozostałą resztę roku do 24 godzin. Ponadto zasadne jest, aby to rolnik sam decydował o terminie wywozu nawozów naturalnych na pole. Rolnicy tak jak przy stosowaniu oprysków doskonale wiedzą, kiedy można wywieźć obornik czy gnojowicę. Terminy stosowania obornika i gnojowicy powinny być uzależnione od warunków pogodowych i glebowych.
- **Uproszczony system upraw** - wiąże się z posiadaniem drogich i specjalistycznych maszyn i biorąc pod uwagę, że nie jest to praktyka obowiązkowa wydaje się, że mogą ją wybrać jedynie bardzo duże gospodarstwa. Na gruntach ornych prowadzona jest uprawa uproszczona w formie następujących praktyk: uprawa konserwująca bezorkowa z mulczowaniem lub uprawa uproszczona lub uprawa pasowa. Ta praktyka wymaga stosowania większej ilości środków ochrony roślin niż przy tradycyjnej uprawie. Nie powinna być zaliczana jako działanie korzystnie wpływające na środowisko i klimat - ze względu na zwiększoną ilość stosowania środków ochrony roślin.
- **Pasy uprawne wolne od środków ochrony roślin i nawozów.** Zdaniem samorządu rolniczego praktyka nie do zaakceptowania! Pozostawienie dwóch pasów wolnych od środków ochrony roślin i nawozów, o powierzchni 20 % wpłynie niekorzystnie na stan

uprawy tj. zwiększy zachwaszczenie nie tylko w pasach, ale i również całej plantacji. Brak stosowania środków ochrony roślin doprowadzi do porażenia plantacji chorobami oraz szkodnikami. Praktyka ta doprowadzi do obniżenia uzyskanych plonów oraz obniży jakość zebranego ziarna, szczególnie stosowanie pasów wewnątrz uprawy. Dodatkowo obowiązek obsiewania pasów innym gatunkiem niż pozostała część działki jest utrudnieniem czasochłonnym oraz spowoduje dodatkowe nakłady finansowe. Stanowi to ograniczenie dla gospodarstw nasiennych. Ponadto nie będzie możliwa do zrealizowania w niektórych regionach Polski ze względu na duże rozdrobnienie gospodarstw.

- **Zagospodarowanie resztek poźniwnych.** Praktyka ta będzie powodowała rozwój różnych chorób roślin, rozmnażanie gryzoni oraz przyciąganie w te miejsca dzików, które będą powodowały znaczne szkody – powinna być dopuszczona możliwość przeprowadzenia orki. Orka wiosenna jest niekorzystna, natomiast prawidłowo wykonana orka zimowa przynosi wiele zalet takich jak zatrzymanie wody w glebie, gromadzenie wód z roztopów, zwalczanie chwastów oraz zarodników grzybów, ogranicza spływ powierzchniowy wody.
- **Stała okrywa roślinna w międzyrzędziach** - brak uwag.
- **Zadrzewienia śródpolne i systemy rolno-leśne** – należy rozszerzyć katalog beneficjentów nie tylko o lasy powstałe w ramach PROW, ale również o istniejące.
- **Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych** - brak uwag.

3. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Ekoschemat – Rolnictwo ekologiczne:

- proponujemy wprowadzenie możliwości uprawy roślin na nawóz zielony (uprawy paszowe na gruntach ornych) bez posiadania zwierząt. Ponadto proponujemy nie łączyć pakietu 5.11 i .12 w jeden pakiet „tuzowo-paszowy”.

4. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Ekoschemat – Dobrostan zwierząt:

- Jednym z warunków kwalifikowalności jest zapis, że rolnik realizujący interwencję dotyczącą dobrostanu zwierząt po raz pierwszy w nowym okresie programowania zobowiązany jest do odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków, ponieważ o stosowaniu antybiotyków decyduje lekarz weterynarz, który również je aplikuje, poświadczając to dokumentacją. Wobec tego nasuwa się pytanie o celowość tych szkoleń. Należy ten zapis uszczegółowić. Ponadto w przypadku, gdy rolnik ma odpowiednie wykształcenie rolnicze powinno być to wystarczające i nie powinno być wymogu odbycia dodatkowego szkolenia.

- W działaniu należy uwzględnić rolników prowadzących chów i hodowlę kóz, gęsi oraz kaczek.
- Lochy: wnioskujemy o rozszerzenie czasu utrzymywania loch w jarzmach w okresie okołoporodowym do maksymalnie 4 tygodni. Ponadto proponujemy wykreślenie przy dodatkowej opcji zapewnienia lochom dostępu do wybiegów zapisów dotyczących uruchomienia opcji w przypadku, kiedy obszar Polski będzie wolny od ASF, ponieważ zgodnie z obowiązującymi przepisami nie zabrania się obszarze ASF utrzymywania świń na wybiegu po spełnieniu warunków.
- Tuczniaki - należy usunąć zapis mówiący o tym, że do płatności kwalifikują się jedynie tuczniaki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących dobrostan loch. Należy wprowadzić jedną płatność, która będzie się nazywać dobrostan trzody chlewnej lub umożliwić rolnikom skorzystanie z możliwości finansowego wsparcia na zapewnienie zwiększonego dobrostanu dla tuczniaków. Ponadto proponujemy wykreślenie przy dodatkowej opcji zapewnienia tuczniakom dostępu do wybiegów zapisów dotyczących uruchomienia opcji w przypadku, kiedy obszar Polski będzie wolny od ASF, ponieważ zgodnie z obowiązującymi przepisami nie zabrania się obszarze ASF utrzymywania świń na wybiegu po spełnieniu warunków.
- Krowy mleczne – proponujemy wprowadzenie wypasu krów mlecznych do 100 dni.
- Krowy mamki - brak dziennej minimalnej ilości godzin wypasu w sezonie wegetacyjnym, proponujemy wprowadzenie wypasu do 120 dni.
- Owce – proponujemy wprowadzenie wypasu owiec do 120 dni.
- Opasy - brak możliwości otrzymania płatności w przypadku realizowania dobrostanu mamek – nielogiczny schemat, gdyż rolnik, który jest w stanie zapewnić zwiększony dobrostan dla całego bydła mięsnego utrzymywanego w gospodarstwie musi wybrać pomiędzy mamkami a opasami. Samorząd rolniczy sprzeciwia się wprowadzeniu warunkowości płatności dla opasów posiadaniem oświadczenia od kupującego zwierzę o niestosowaniu uboju rytualnego! Wszelkie przepisy ograniczające ubój rytualny uderzają w hodowców bydła mięsnego.
- Ponadto należy usunąć zapisy dotyczące utrzymywania opasów bez uwięzi oraz utrzymywanych w systemie ściółkowym.
- Zapewnienie wypasu min. 4 godz./dobę dla opasów utrzymywanych w budynkach wiąże się z przemieszczaniem bardzo dużych zwierząt, co stwarza niebezpieczeństwo dla

rolników jak i dla zwierząt, dlatego powinno ograniczyć się ten zapis dla bydła w wieku do 18 miesięcy.

- Należy zapewnić koniom boksy lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w budynkach – powierzchni zwiększonej o co najmniej 20 % względem wymaganej powierzchni, podobnie w przypadku koni utrzymywanych w systemie otwartym zarówno dla systemu otwartego jak i wolnostanowiskowego bez uwięzi o 20 %, a nie jak wpisano w projekcie 25 %. 20 % wyżka powierzchni wymagana jest również w przypadku innych zwierząt. Powinno to zostać zrównane dla koni względem innych gatunków. W przypadku koni utrzymywanych w budynkach należy wyraźnie zaznaczyć, że powierzchnie określone w projekcie tj. 70 m²/ sztukę dla koni dorosłych i młodzieży oraz 85 m²/ sztukę dla klaczy ze źrebkiem dotyczy wybiegów na zewnątrz budynków.

5. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do krów:

- Dla gospodarstw w województwach powyżej średniej krajowej wielkości gruntów rolnych proponuje się płatność rolnikom, którzy posiadają minimum 3 sztuki, natomiast dla pozostałych, tj. poniżej średniej minimum 1 szt. Zdaniem samorządu rolniczego, rolnik z województwa warmińsko-mazurskiego czy dolnośląskiego nie różni się od rolnika z województwa łódzkiego czy mazowieckiego, jeśli każdy z nich posiada na przykład 1 krowę i 4 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa nie ma znaczenia dla każdego z nich, a tylko ich stan posiadania. Przy małych gospodarstwach obaj rolnicy są dwuzawodowcami pracując dodatkowo na etacie. Należy zaznaczyć, że dopłaty otrzymuje konkretny rolnik nie region. Zdaniem samorządu rolniczego należy przyznać płatność wszystkim posiadaczom krów w kraju, którzy posiadają przynajmniej jedną krowę.
- Obsada zwierząt wynosi od 0,5 do 1,5 DJP/ha. Natomiast od 2018 r. obowiązuje dyrektywa azotanowa, która nakazuje przygotować plan nawozowy, do którego rolnik zobowiązany jest się stosować. W przypadku nadprodukcji obornika czy gnojówki rolnik musi pozbyć się nadmiaru tych nawozów, tj. zbyć nadwyżkę innemu rolnikowi. Od 2018 r. rolnik dostarcza azot w ilości odpowiedniej jaką pobierze roślina. Wniosek – usunąć wymóg obsady od 0,5 do 1,5 DJP/ha, który to jest niezasadny lub w ostateczności zwiększyć przedział od 0,1 do 2,5 DJP.
- Wnioskujemy również o zwiększenie ilości zwierząt uprawnionych do wsparcia do 40 szt.

6. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do młodego bydła:

- Wnioskujemy o zwiększenie płatności do bydła w stosunku do krów mlecznych o 20 %, ponieważ rynek mleka od kilku lat jest dość stabilny w przeciwieństwie do rynku bydła opasowego.
- Należy zwiększyć ilość sztuk uprawnionych do wsparcia do 40 szt. przy obsadzie zwierząt do min. 2,5 DJP/ha.
- Nie doprecyzowano wieku zwierząt „młodego bydła”
- Obsada zwierząt (bydła, owiec i kóz) w gospodarstwie wynosi od 0,5 do 1,5 DJP/ha UR – brak jest zależności pomiędzy hodowlą zwierząt a użytkami rolnymi, płatność celowa jak w tym przypadku do bydła młodego powinna dotyczyć tylko krów bez pozostałych warunków.

7. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do roślin wysokobiałkowych na nasiona

- Wnioskujemy o rozszerzenie katalogu roślin o groch siewny i fasolę wielokwiatową.

8. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) - Wsparcie dochodów - produkcja trzody chlewnej

- Nie przewiduje się płatności do trzody stąd też brak jej w Strategii. Zdaniem samorządu rolniczego należy koniecznie zawniekskować o wsparcie tego kierunku produkcji, ponieważ producenci trzody znajdują się obecnie w bardzo trudnej sytuacji. Ponadto występowanie w dalszym ciągu licznych przypadków i ognisk ASF wskazuje, że w kolejnych latach sytuacja w hodowli i na rynku wieprzowiny może być nadal trudna.

9. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Wsparcie dochodów związane z wielkością produkcji do malin

- Należy uwzględnić takie wsparcie w Planie Strategicznym WPR.

10. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne):

- Minimalna kwota wsparcia powinna być podniesiona do co najmniej 900 zł/ha, ponieważ nakłady finansowe i utrata jakości plonu wynikająca ze stosowania się do wymogów pakietów np. późniejszy termin koszenia, są podobne, często niezależne od obiektu ochrony – rodzaju siedliska czy gatunku chronionego. Ponadto znacznie wzrosły koszty pracy, koszty usług rolniczych, paliwa. Kwota na poziomie 600 zł/ ha

będzie niezachęcająca dla rolników do użytkowania cennych siedlisk przyrodniczych i realizacji wymogów programu.

- Brak określenia w projekcie zasad przystąpienia do programu – np. posiadania dokumentacji siedliskowej i ornitologicznej.
- Brak określenia w projekcie refundacji kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kwalifikacji i opracowania dokumentacji siedliskowych oraz ornitologicznych.

11. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Wieloletnie pasy kwietne (zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatyczne):

- Brak doprecyzowania wymogów odnośnie wielkości minimalnej i maksymalnej pasów kwietnych
- Brak doprecyzowania formy pomocy – jest od 3 tys./ za ha. Czy ta kwota dotyczy 1 ha gruntów ornych, na którym są utrzymywane pasy kwietne, czy wielkości samych pasów kwietnych? Czy pasem kwietnym może być cała działka np. o niewielkiej powierzchni np. 0,5 ha.

12. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie: limit powierzchni uprawy danego gatunku/odmiany wynosi 5 ha. Należy zwiększyć limit do 10 ha, dzięki czemu zainteresowanie tym pakietem będzie znacznie większe niż w obecnym okresie programowania.

13. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW):

- Proponujemy także dokonanie ponownej analizy kryteriów wyznaczania terenów ONW tak, aby miejscowości, które utraciły status i wsparcie w 2019 r. mogły zostać ponownie zakwalifikowane do dopłat wyrównawczych ONW.

14. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu:

- Brak precyzyjnego określenia czy będzie możliwe dofinansowanie do budowy zbiorników wodnych (tzw. małej retencji) na użytkach rolnych przy ciekach wodnych, żeby ograniczać szybki spływ wód.
- W przypadku rolnika dopuścić możliwość udokumentowania odpowiedniego wykształcenia zamiast uczestniczenia w szkoleniu bądź korzystania z usługi doradczej.

15. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Inwestycje w gospodarstwach rolnych w zakresie OZE i poprawy efektywności energetycznej:

- Uzupełnić zapis dot. kosztów zakupu i montażu mikroinstalacji produkujących energię z wody albo biogazu rolniczego do 50KW lub do 50KW na każde 100 DJP w gospodarstwie. Dopisać możliwość zakupu i montażu separatora do szamba oraz w przypadku, gdy rolnik ma odpowiednie wykształcenie to nie powinno być wymogu odbycia dodatkowego szkolenia czy korzystania z usługi doradczej.
- Zwracamy również uwagę na kwestię obecnego współczynnika energii wprowadzonej do sieci, przy instalacjach o mocy od 10 do 50 kWp w gospodarstwach rolnych. Według samorządu rolniczego alternatywą mogłoby być ustanowienie współczynnika na poziomie 0,8 tak jak dla instalacji do 10kWp. W gospodarstwach rolnych praktycznie nie są budowane instalacje do 10kWp, ze względu na większe zapotrzebowanie na energię elektryczną. Jednak współczynnik 0,7 nie zachęca rolników do inwestycji większe instalacje, przez co nie podejmują oni decyzji o instalacji fotowoltaicznych.

16. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Inwestycje w gospodarstwach rolnych zwiększające konkurencyjność (dotacja):

- Proponowana wielkość ekonomiczna gospodarstwa to min. 25.000 euro. Obecnie ten parametr dla działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” wynosi 13.000 euro. 25.000 euro to gospodarstwo o profilu roślinnym 40-60-hektarowe. Wprowadzona wielkość ekonomiczna niesie za sobą ryzyko, że mniejsze gospodarstwa nie będą mogły skorzystać z tego działania. Zdaniem samorządu rolniczego należy zaproponować obowiązujące obecnie 13.000 euro.
- Należy zwiększyć limit pomocy na maszyny/urządzenia do 300.000 PLN. W PROW 2007-2013 limit był 300.000 zł, od 2015 roku jest 200.000 zł.
- W Planie brak przewidzianego jest naboru dla osób, które planują zakup maszyn i urządzeń rolniczych potrzebnych do funkcjonowania gospodarstwa np. przyczep, ciągników rolniczych. Program skierowany jest jedynie na budowę budynków lub ich modernizację- obszar a) lub dla gospodarstw ekologicznych – obszar b) oraz działanie -Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu - Działanie to powinno być w formie jak dotychczasowej dotyczy działania Modernizacja gospodarstw rolnych, która w perspektywie 2014-2020 dawała taką możliwość- aby można było zakupić zarówno urządzenia służące poprawie ochrony środowiska, ale również możliwość zakupu maszyn potrzebnych do funkcjonowania w gospodarstwie.
- Realizacja operacji w gospodarstwach prowadzących produkcję ekologiczną (wymóg, aby co najmniej 50% powierzchni/produkcji było objęte tym system w dniu składania

wniosku o przyznanie pomocy) następnie co najmniej 80% powierzchni/produkcji powinno docelowo zostać objęte systemem produkcji ekologicznej. Najpóźniej do dnia złożenia wniosku o płatność gospodarstwo powinno w wymaganej części zostać objęte produkcją ekologiczną (tj. co najmniej być w okresie konwersji) oraz najpóźniej w okresie 4 lat od dnia przyznania pomocy rozpocząć sprzedaż produktów ekologicznych w wymaganym zakresie.

- Wprowadzane zasady powodują, że potencjalni beneficjenci tj. osoby powyżej 40 roku są dyskryminowane. Osoby te w obecnej perspektywie w tym działaniu nie otrzymają punktów za wiek i niejednokrotnie nie uzyskują wymaganej, niezbędnej, minimalnej ilości punktów. Zatem nie mogą być beneficjentami tego działania. Dodatkowo, nawet jeśli uda im się zebrać wymagane punkty progowe, nie otrzymują wyższego poziomu dofinansowania, jak u młodych rolników (60%). Zdaniem samorządu rolnicy powyżej 40 roku życia to osoby również perspektywiczne, chcą rozwijać swoje warsztaty pracy, utrzymywać swoje rodziny. Przecież wielu z nich do emerytury zostaje jeszcze ćwierć wieku. Należy stworzyć takie kryteria, aby osoba po 40 roku życia mogła uzyskać przynajmniej minimalną ilość punktów umożliwiającą skorzystanie z tego działania. Np. punkty za wiek można by przyznawać wprost proporcjonalnie do wieku, gdzie 40-latek otrzyma 1 pkt, 50-latek – 0,5, a 65 – 0 pkt.
- Koszty ogólne (dotyczy wszystkich działań inwestycyjnych). Do kosztów tych zaliczamy przygotowanie m.in. kosztorysów, projektów, operatów wodnoprawnych, raportów oddziaływania na środowisko, itp. Jedynym kosztem jaki nie został uwzględniony to jest wydatek za przygotowanie biznesplanu składanego do ARiMR wraz z wnioskiem. W obecnym okresie programowania koszt ten nie jest refundowany (oprócz RUR-ów). Są to niewielkie koszty w porównaniu z całą inwestycją oraz np. z raportami czy operatami, a tym samym znacząco nie obciążą budżetu PROW 2023-2027. Zatem wnioskujemy o zakwalifikowanie tego kosztu w ramach kosztów ogólnych do refundacji.
- Proponuje się, aby 60% kosztów operacji kwalifikujących się do wsparcia było w przypadku rolników, którzy nie ukończyli 40 roku życia, w pozostałych przypadkach 50%

17. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Rozwój usług na rzecz rolnictwa i leśnictwa:

- **Beneficjent:** Osoba fizyczna/prawna/jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej: prowadząca działalność gospodarczą w ramach świadczenia usług rolniczych. - Działanie powinno być także dostępne dla osób, które chcą rozpocząć działalność pozarolniczą w zakresie usług dla rolnictwa i leśnictwa.

18. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (dotacja): rolnik, małżonek rolnika – w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) na: a) rozpoczęcie działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nie rolnych, w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej 25 tys. i powyżej, - zbyt wysoka wartość ekonomiczna gospodarstwa, proponujemy próg 4 tys.

19. Rozwój współpracy w ramach łańcucha wartości, w tym przez angażowanie się producentów rolnych w sektorze przetwórstwa produktów rolnych i poprawa jego konkurencyjności (instrumenty finansowe): rolnik, małżonek rolnika – w ramach rolniczego handlu detalicznego (RHD) na: a) rozpoczęcie działalności w zakresie przetwarzania lub zbywania przetworzonych produktów rolnych i nie rolnych, w gospodarstwie o wielkości ekonomicznej 25 tys. i powyżej, - zbyt wysoka wartość ekonomiczna gospodarstwa, proponujemy próg 4 tys.

20. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Premie dla młodych rolników:

- Za młodego rolnika powinien być uznawany każdy rolnik do 40 roku życia – wiek powinien być jedynym warunkiem uzyskaniem pomocy.
- Pod rozagę należałoby poddać obowiązek ubezpieczenia się w pełnym zakresie i z mocy ustawy w KRUS jako rolnik. Obecnie wielu młodych ludzi rozpoczynających prowadzenie działalności rolniczej oprócz pracy w gospodarstwie szuka alternatywnego, dodatkowego źródła dochodu, po to, by móc jak najszybciej wyposażyć i rozwinąć własne gospodarstwo rolne. Premia dla młodych rolników – dotychczas na poziomie 150 tys. zł nie odpowiada realnemu zapotrzebowaniu na środki w gospodarstwie rolnym.
- Opis zakresu interwencji przedmiotowego działania nie uległ zmianie w stosunku do perspektywy PROW 2014-2020 i jest to słuszne założenie, ponieważ katalog celów inwestycji mogących zostać sfinansowanych w ramach premii dla młodych rolników odpowiada potrzebom producentów rozpoczynających działalność rolniczą.

- Warunki kwalifikowalności powinny zostać maksymalnie złagodzone, w kontekście niezadawalającego przybywania młodych rolników wśród kierujących gospodarstwami rolnymi. Należałoby rozważyć umożliwienie rozpoczęcia prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie rolnym o wielkości fizycznej równej co najmniej 10 000 euro w roku wyjściowym (młody rolnik powinien mieć czas by osiągnąć w swoim gospodarstwie pułap 13 000 euro). Ponadto realizacja założeń biznesplanu powinna być adekwatna do potrzeb na rynku. Działanie to powinno być poddawane ocenie punktowej, jednak kryteria ich przyznawania winny ulec radykalnej zmianie: rolnicy nie są w stanie zdobyć punktów za udział w zorganizowanych formach współpracy (dla przykładu w powiecie sejneńskim nie działa żadna grupa producentów rolnych, a np. istniejący związek pszczelarzy nie jest uznawany za organizację, do którego przynależność jest premiowana), usunięto punkty za szkolenia, uprawę roślin wysokobiałkowych – niesłusznie, ponieważ praktyki te były w zasięgu ręki potencjalnych młodych rolników.
 - Kolejną niekorzystną zmianą jest zmiana okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy i w pełnym zakresie jako rolnik od dnia spełnienia warunku, z zastrzeżeniem dopełnienia którego została wydana decyzja w sprawie przyznania pomocy, co najmniej do dnia upływu 36 miesięcy od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy; beneficjent może być zwolniony z ww. zobowiązania w przypadku, gdy podejmuje okolorolniczą działalność gospodarczą na bazie swojego gospodarstwa rolnego (np. przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, usługi dla rolnictwa) – obecnie jest to 12 miesięcy i w naszej ocenie jest okres optymalny. Niejednokrotnie rolnicy w celu transferu środków do gospodarstwa rolnego z innych źródeł podejmują zatrudnienie w dodatkowych miejscach pracy.
 - Kryteria wyboru operacji dotyczące w szczególności:
 1. kwalifikacji rolniczych;
 2. powierzchni użytków rolnych w gospodarstwie;
 3. przejmowania na własność przynajmniej jednego gospodarstwa w całości;
 4. różnicy wieku pomiędzy przekazującym gospodarstwo w całości i na własność a młodym rolnikiem
- są w wielu przypadkach nie do osiągnięcia dla młodego rolnika. Katalog kryteriów powinien zostać uzupełniony o działania, jakie młody rolnik może podjąć w celu uzyskania punktów. Jaki wpływ ma rolnik na wiek, w którym był przekazujący, kiedy

przyszedł on na świat. Są to kryteria łatwo mierzalne, aczkolwiek nie dające możliwości młodym ludziom pola do wykazania się, zdobycia ich w toku realizowanych działań.

- Zbyt mała wysokość wsparcia: premia winna wynosić 300 tys. zł, bo tyle obecnie kosztuje średniej mocy ciągnik rolniczy z osprzętem. Nie ma wątpliwości, że jest to sprzęt obecnie podstawowy w każdym efektywnym parku maszynowym.

21. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Premia na rozwój małych gospodarstw:

- Wymóg osiągnięcia co najmniej 30% wzrostu wartości sprzedaży produktów w stosunku do roku bazowego jest zbyt wysoki. W obecnej perspektywie w stosownych działaniach wzrost GVA był o minimum 10% (Modernizacja), SO – 20% (Restrukturyzacja). Proponowany wzrost jest zbyt drastyczny. Wydaje się, iż odpowiednim będzie 20 % i taki proponujemy. Ponadto zbyt rygorystyczne są preferencje wyboru operacji. Bezzasadne jest wykluczenie gospodarstw produkujących trzodę chlewną. Nieprawdą jest, że wszystkie mniejsze gospodarstwa mają problem z utrzymaniem wymogów bioasekuracyjnych.

22. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Dopłaty do składek ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich:

- Należy zwiększyć wysokość wsparcia na gospodarstwo do 2000 euro.

23. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Dofinansowanie Funduszy Ubezpieczeń Wzajemnych:

- Wypłaty odszkodowań w ramach funduszy zapewnią producentom rolnym uzyskanie dochodu z produkcji rolniczej pomimo wystąpienia strat w produkcji spowodowanych wystąpieniem niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt lub roślin, inwazji szkodników lub straty spowodowane przez działanie podjęte zgodnie z dyrektywą 2000/29/WE w celu zwalczania lub powstrzymania choroby roślin lub szkodników lub skutków incydentu środowiskowego. – brak jest natomiast mechanizmu rekompensującego rolnikom niskie ceny za produkty (fundusz stabilizacji cen).

24. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Tworzenie i rozwój grup producentów rolnych i organizacji producentów:

- Wsparciem powinny być objęte wszystkie grupy producentów rolnych bez wyjątku, tj. sektory dotyczące drobiu, owoców, warzyw, pszczelarstwa.

25. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Doskonalenie zawodowe rolników:

- W naszej opinii beneficjentami tego działania oprócz wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego powinny zostać izby rolnicze oraz inne instytucje np. na zasadzie konsorcjów. Izby rolnicze dysponują doradcami, którzy również mogliby włączyć się w te działania.

26. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – Doskonalenie zawodowe kadr doradczych:

- W naszej opinii wśród beneficjentów powinny zostać uwzględnione izby rolnicze. Ponadto w dobie dzisiejszych zmian przepisów działanie to powinno być skierowane nie tylko dla doradców, którzy doradztwem zajmują się nie dłużej niż 3 lata. W przypadku tych doradców, którzy już doradzają 12 lat – to działanie nie będzie skierowane do nich? Istnieje potrzeba szkolenia wszystkich doradców, którzy wykazują chęć podnoszenia swoich kwalifikacji bez określania ilości stażu w pracy. Działanie jak najbardziej potrzebne, ponieważ daje możliwości rozwoju doradców np. poprzez studia podyplomowe, które są uwzględnione. Dobrym działaniem w okresie programowania 2014 – 2020r. była możliwość skorzystania ze studiów podyplomowych dla doradców rolnych pt. *Ekonomika gospodarstwa rolnego współfinansowanego przez unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich* m.in. przez Instytut Ekonomiki rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej w Warszawie. Takie działania powinny zostać i dawać możliwości rozwoju kadry doradczej. Kolejny zapis mówiący, iż zatrudnienie na podstawie umowy o pracę na pełny etat doradców rolniczych, z których co najmniej 50 % znajduje się na listach doradców prowadzonych przez CDR- dyskwalifikuje pracowników izb rolniczych. Przykład: w Izbie Rolniczej Województwa łódzkiego jest 16 osób zatrudnionych, gdzie doradcami rolnymi wpisanymi na listę jest 4 pracowników. Warunek ten będzie zaporowy dla osób, które rzeczywiście chciałyby z takiej formy pomocy skorzystać.

27. Ad. Rozdział 5. Rozważane działania (interwencje) – LEADER (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność):

- W naszej opinii w projekcie Planu mowa jest o działaniach na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej, a brak działania na Rozwinięcie działalności gospodarczej na terenie wiejskim. To działanie również powinno być uwzględnione. Ponadto z naszych doświadczeń i częstych rozmów z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą na terenach wiejskich dobrym działaniem, które było kierowane właśnie

do takich przedsiębiorców z sektora MŚP było działanie „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw „na terenach wiejskich w okresie programowania ROW 2007-2013. Było to działanie, które nakierowane było na zatrudnianie osób w takich firmach działających na terenie wiejskich. Powrót do tego działania w naszej opinii zwiększyłby ilość osób zatrudnianych w małych przedsiębiorstwach działających na terenach wiejskich a tym samym zmniejszyłoby się bezrobocie na terenach wiejskich. Jeśli chodzi o założenia działania na Premie na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej to powinno to zostać na zasadach jakie były do tej pory. Działanie to było bardzo dobre i dawało możliwości rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej przy okazji prowadzenia gospodarstwa. W 99% były to działalności związane np. z prowadzeniem zakładów stolarskich, mechanicznych, świadczeniem usług dla rolnictwa – np. firmy kurierskie itp.

28. AD. Załącznika 6 – Normy GAEC określone na poziomie krajowym w ramach warunkowości:

- GEAC 6 - rolnicy, którzy posiadają w swoich gospodarstwach grunty orne lub rośliny wieloletnie na stokach o nachyleniu $\geq 20\%$ zostaną zobligowani do ponoszenia wysokich nakładów finansowych na utrzymywanie zielonej okrywy lub zapewnienie ściółki w międzyrzędach. Rolnicy posiadający grunty o takim nachyleniu niejednokrotnie wykonują zabiegi agrotechniczne, które ograniczają erozję glebową na tym terenie, wobec czego zasadne staje się wprowadzenie odstępstwa dla gospodarstw realizujących zabiegi przeciwozyjne na swoich ziemiach. Ponadto rolnicy na swoich terenach nie będą mogli wykorzystywać potencjału ekonomicznego użytków rolnych w gospodarstwie.
- GEAC 8 - ograniczenie uprawiania kukurydzy na tej samej działce przez maksymalnie 5 lat spowoduje w wielu gospodarstwach ogromny problem z pozyskaniem paszy wysokobiałkowej dla zwierząt. Ponadto należy zauważyć, iż kukurydza coraz częściej uprawiana jest po różnych przedplonach, wobec czego obligatoryjny obowiązek zmianowania kukurydzy powinien być wykreślony. Rolnicy w przypadku niesprzyjających warunków atmosferycznych niejednokrotnie przeznaczają kukurydzę na zielonkę, na ziarno i odwrotnie.
- GEAC 9 - wprowadzenie obowiązku utrzymywania elementów proekologicznych w gospodarstwach powyżej 10ha użytków rolnych dla wszystkich rolników nawet tych, którzy będą realizowali ekoschematy jest nieuzasadnionym. Należy zauważyć, iż w

aktualnym PROW rolnicy gospodarujący na powierzchni powyżej 15 ha użytków ornych, zobligowani są do utrzymywania obszarów proekologicznych i otrzymują za to płatność, która jest częścią płatności za zielenienie. Natomiast po wprowadzeniu powyższych zasad będą zobowiązani do spełnienia dodatkowych warunków, bez otrzymania za to dodatkowej płatności. Propozycje dotyczące ekoschematów i warunkowości są połączeniem obecnie obowiązujących zasad wzajemnej zgodności z zazielenieniami. Rolnicy posiadający gospodarstwa powyżej 10 ha gruntów ornych będą zmuszeni do utrzymania powyżej 5 % powierzchni gruntów rolnych w formie nieprodukcyjnej w postaci ugorów, zadrzewień, rowów, czy w formie międzyplonów lub upraw wiążących azot, ale uprawianych bez środków ochrony roślin. Uprawa roślin wiążących azot, a więc bobiku, soi, grochu bez użycia środków ochrony roślin z agrotechnicznego punktu widzenia jest niemożliwa, a ekonomicznego, zbyt kosztowna dla gospodarstwa (koszt uprawy, zakupu nasion). Ponieważ uzyskanie 5% powierzchni nieprodukcyjnej w postaci zadrzewień, oczek wodnych, rowów, miedz i innych elementów krajobrazu przylegających do gruntów rolnych jest bardzo trudne do osiągnięcia, efektem będzie albo uprawa roślin wiążących azot albo poprzez ugorowanie. Z uwagi na wysoką wartość paszową roślin wiążących azot i doskonałe działanie strukturotwórcze na glebę intencją państw członkowskich powinna być zachęta rolników do ich uprawy a nie utrudnianie. Z jednej strony proponowana jest dodatkowa płatność do uprawy tych roślin w ramach płatności bezpośrednich, a z drugiej strony zniechęcanie do ich uprawy w ramach zazielenień. Proponujemy umożliwienie dokonania jednego zabiegu herbicydowego w uprawach wiążących azot/strączkowe/ prowadzonych na obszarach proekologicznych/GEAC9/. Zabieg ten mógłby być wykonany tylko i wyłącznie zalecanym środkiem ochrony roślin. Jednocześnie proponujemy uwzględnienie w elementach nieprodukcyjnych powierzchni gruntów wyłączonych z produkcji międzyrzędzi w chmielnikach i sadach. Należy też tu włączyć lasy istniejące i powstałe w ramach PROW.

- GEAC 10 - zakaz przekształcania użytków zielonych na obszarach NATURA 2000 w większości przypadków wydaje się racjonalny, jednak doświadczenie ostatnich lat pokazało, iż należy wprowadzić odstępstwo od obligatoryjnego zakazu, gdyż wiele użytków zielonych nie przedstawia żadnej wartości ekologicznej, gdyż rokrocznie łąka wysycha lub wymarza, dlatego oczywistym jest przeznaczenie tego terenu pod inną

uprawę. Wobec czego zasadnym wydaje się uprawnienie kierownika ARiMR do wprowadzenie odstępstwa od zakazu przekształcania.

Przedstawiając powyższe,

Pozostaję z poważaniem

PREZES
KRAJOWEJ RADY IZB ROLNICZYCH

WIKTOR SZMULEWICZ